

S I J

SLOVENSKE SVOBODE

Leto (Año) I, št. 6 ALBA DE LA LIBERTAD ESLOVENA 15. VII. 1969

Janez Grum:

SLOVENSKI ZAVOD V RIMU — NEKAJ DRUGAČNIH POGLEDŌV

Verjetno se bo ta ali oni bralec nemalo začudil ob gornjem naslovu. In verjetno se bo takoj vprašal, kako more imeti kak Slovenec, živeč v Ameriki ali Kanadi, kakšne večje pomisleke ob Sloveniku v Rimu. Kako je mogoče, da ni le iz srca vesel, ker imamo sedaj v Večnem mestu tudi Slovenci svoj zakon kot jih imajo skoro že vsi drugi narodi, nekateri že stoletja. Mar ni Slovenik v Rimu tolikšna versko-cerkvena, obenem pa tudi narodna pridobitev, da bi moral odpasti vsak pomislek? In če ne prej, bi moral odpasti sedaj, ko je blagoslovil vogelni kamen za Slovenik sam sv. oče Pavel VI.

Gospod urednik! Na temle mestu ste v zadnjih dveh, treh letih priobčili že lepo število člankov o Sloveniku. Vsi navduševalno govorijo o njem. (Le v kanadskem delu Ameriške Domovine je torontski poročevalec P. M. lani in predlanskim nakazal dva, tri pomisleke.) Vsem njihovim piscem priznam vso pravico, da so povedali, kaj in kako mislijo o tem zavodu. Danes pa dajte, prosim, nekaj prostora tudi mojim pogledom in opazovanjem, ki jih imam o tem zavodu, še bolj pa ob njem. Prosim Vas to predvsem v imenu splošno veljavne ameriške prakse, da prav vsi časopisi, tudi verski, prinašajo v vsaki številki dopise, ki v njih bralci povedo svoje pripombe ali poglede na razne članke v prejšnjih številkah. V ameriških verskih tednikih sem nekajkrat celo naletel, da je laik odgovarjal škofom.

Po temle uvodu naj navedem misel, ki je verjetno sprejemljiva za vsakega: Če bi bili Slovenci dobiti svoj zavod v Rimu pred drago svetovno vojno, bi ga bil iskreno vesel domala ves slovenski narod. In najbrž brez vseh pridržkov bi bili poprijeli vsi in žrtvovali, da bi zavod čimprej prišel do vsega potrebnega, predvsem do lastne stavbe.

V sedanjih razmerah pa je položaj precej, precej drugačen. Tak, da mi ob Sloveniku napravljaja duševni konflikt.

Vsa tale tri, štiri leta mi ob Slovenskem zavodu v Rimu ne gre iz glave, da smo tisti Slovenci, ko smo zapustili domovino maja 1945, imeli pri nekaterih merodajnih pri tem zavodu kaj majhno ceno in kaj majhno vrednost. Pri nekaterih pa je v letih pred l. 1965 naša vrednost zelo padla. Kmalu po začetku cerkvenega zbora sem prejel vest (torej ne v zadnjih dveh, treh letih), da je bilo o teh Slovencih, živečih po svetu, izrečeno mnenje: „Te pa kar odpišemo.“ In še v jeseni l. 1966 je bilo izrečeno na račun slovenskih domobrancev, da smo bili „Hitlerjevi domobranci“. (Vem da so prišla zanikanja, ki pa niso prepričala.) Prav bo, da ob teile priliki priključimo v spomin sebi in vsakomur, da so Združene države ameriške že l. 1949 spoznale, kaj in kdo smo bili slovenski domobranci, in nas začele sprejemati. Kanada pa že leto prej.

Naša cena in vrednost pa sta pri nekaterih merodajnih skoro nenadno zrasli, ko so nekako leta 1964 prišli na misel, da naj bi predvsem Slovenci po svetu pripievali za Slovenik in ga vzdrževali.

Drugi moj pomislek je tale: merodajni pri Slovenskem zavodu, ki živijo v Rimu (torej v zahodni politični svobodi), so v teh letih napravili že lepo število obiskov v Ljubljano. Nekateri hodiijo v Slovenijo celo na počitnice. Tistim Slovencem po svetu, ki imajo tudi l. 1969 še vedno pred očmi, zakaj so zapustili domovino, taki pogosti obiski tja niso in ne morejo biti vseno.

A vse močnejši je tretji pomislek: Da Titov komunistični režim skuša izvažati svoj vpliv na bogoslovce in mlade duhovnike, ki gredo iz Slovenije v Rim, si ni težko predstavljati. Kdor dvomi o tem, se naj skuša vsaj v obrisih seznaniti s tem, kako skuša ljubljanska komunistična vlada vplivati na Slovence na Tržaškem, Gorškem in Koroškem in jih vpregati v svoje politične načrte. In kadar pri tem ne uspe dovolj, se čede med temi Slovenci razkroj in razdor. Zato ne dvomim, da komunistični režim skuša imeti ne le pregled o delovanju Slovenskega zavoda v Rimu, ampak skuša na svoj način tudi vplivati na vse njegove člane. Načinov za taka vplivanja komunističnemu režimu ne manjka. Saj je ta režim tisti, ki daje dovoljenje za bivanje v Rimu. In daje jih raje takim značajem, od katerih se nadeja tako ali tako sodelovanje.

Toda vse bolj kot to režimsko vplivanje da misliti to, da nekateri merodajni pri Sloveniku nudiijo s svojimi stališči in pogledi pomoč temu komunističnemu režimu. Vsaj posredno! Tu imam v mislih članek „Skupne globine“, ki ga je napisal pater Truhlar, profesor asketične teologije na papeški univerzi Gregoriana, obenem pa duhovni vodja (spiritual) nastajajočega Slovenskega zavoda. Članek je izšel v uršiški Mladiki aprila 1966.

V tem članku skuša p. Truhlar s citati dokazati, da imamo katoliški Slovenci sedaj neke skupne duhovne globine, med drugimi tudi z Josipom Vidmarjem, ki je bil med vojsko, kot znano, predsednik komunistične Osvobodilne fronte. Predvsem pa nam p. Truhlar stavlja za zgled prof. Kocbeka in njegova duhovna spoznanja, ki jih je našel v knjigi „Tovarišija“. Ta je prvi del Kocbekovih partizanskih spominov. Spiritual slovenskega zavoda v Rimu stavlja s tem

PRED POŽAROM V ARGENTINI

ZAROTA

ZA REVOLUCIJO

La Prensa je 11. julija objavila besedilo načrta za izvedbo komunistične revolucije na vsem južnoameriškem kontinentu. Uvodoma list pove, zakaj še ne more objaviti virov, vendar poudarja, da podaja navodila za izvedbo revolucije v Argentini, ki bi morala biti izpeljana do konca leta 1969. Ko se ponekod priporoča „neagresivni komunizem“ in se vidni slovenski duhovniki udeležujejo slavnostnih večerij s komunističnimi diplomati, ne bo nujno iz izvlečku podati glavna navodila za Argentino, kamor je sedaj tudi usmerjen glavni napad na slovensko antikomunistično emigracijo:

Univerza: Univerze so že godne za izvedbo „progresističnega gibanja“ ... Katoliške univerze bodo pri prihodnem navalu resnična gibala za načrtne akcije po ulicah. Terjati morajo: Spremembe (cambios) v strukturah in v političnih ustanovah.

Duhovščina: Se je že izrazila kot revolucionarna in reformistična, in sicer takoj po začetku v Braziliju in se je ta val javno kronal s sklepi v Medellinu. Duhovščina bo s prižnici terjala ob vsaki priliki novo usmerjanje v nauku. Duhovništvo mora dobiti več svobode, da bo odtegnjeno vplivu hierarhije, ki je reakcionarna. Terjala bo kar najbolj glasno socialne reforme na najvišji ravni, da se tako izvede popolno zedjenje cerkve z delavskimi množicami, študenti in kmečkim slojem. Za izvedbo tega je treba podpreti delavnost poldruga titoča duhovniških aktivistov in bo s tem Cerkev postala najmočnejši temelj levičarske revolucije. Odpor in nasilje proti kapitalizmu mora najti najboljši strelski jarek (trinchera) med duhovniki (curas) in na ta način se bodo te ideje (revolucije) najhitreje širile s ciljem, da množice ne bodo iskale virov teh idej, kar se bo doseglo s pomešanjem verskega stornika s podzavestnim.

Geslo: Nikar ne pozabite na geslo: „Vsako uro ne incident, na vsakem vogalu vsak dan nov škandal.“

Navodila za Argentino: Položaj je v Argentini naglo dozorel. Dokaz so dogodki v Córdoba. Rosario in Tucumanu, kjer smo že dobili potrebne mučence...

Pred koncem leta: Akcije se morajo razvijati tako, da bodo utrudile in izžrpale vse tiste, ki se mislijo revoluciji unreti... Glavno geslo: Vlado delavcem! Iskra požara pa bo vzplamtela istočasno in isti dan v vseh mestih in naseljih... Ker je Mendoza najbolj konservativna, bo ravno od tam dan prvi znak. Za ta trenutek so že izbrani in določeni duhovniki, ki bodo stonili na čelo gibanja, pridržili se jim bodo študente in pripadniki srednjih slojev in tako se bo najprej začela socialna revolucija v njihovi cerkveni pokrajini. Možno je, da jih bodo pri tem podpirali nekateri podjetniki in del tiska.

Ob koncu podaja dokument, izdelan v Montevideu, vrsto gesel in med temi je tudi tole: Kristusova pod-

Correo
Argentino
Suc. 34

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 8810

Reg. Nac. de Prop. Int.
No. 1.000.511

ba mora biti visoko dvignjena na prvih velikih zborovanjih in pohodih, ker si bomo s tem pridobili podporo revolucionarne cerkve. Razglasiti je treba, da oblikujemo „novega človeka“; s tem bomo razoroževali reacionarje in pridobili duhovnike (curas). Kot glavno vodilo pa naj velja: gre za radikalno spremembo (cambio) in zlomitve kapitalizma ter spopad z imperializmom.

TITOVSKI NAČRTI Z VATIKANOM

Titova vlada je sklenila povečati svoje zastopstvo pri Vatikanu. Za pomočnika Vekoslavju Cvrliju, njenemu dotedanjemu edinemu diplomatskemu predstavniku tankaj, je bil določen Slovenec Tone Poljšak, mlajši ljubljanski aktivist, ki se je šolal v raznih partijskih in vladnih ustanovah ter nekoliko v diplomaciji. Namen tega koraka seveda ni kako širjenje ali utrjevanje „dobrih“ odnosov med katoliško Cerkvijo in Belgradom ali Ljubljano. Kar se teh slednjih tiče, so dokaj jasni. Namen na titovski strani je močnejše brzdanje politične opozicije, ki je zgodovinsko in dejansko močna skoraj izključno le med slovenskimi katoliki, po bolj enostranskem uveljavljanju „modus vivendi“ z vatikanskim pritiskom na slovensko hierarhijo. Spriče enotne fronte za zavarovanje narodne bodočnosti ob morebitnem razpadu komunistične Jugoslavije, ki se je po lanskem praškem avgustu izoblikovala med partijo, politično opozicijo, kulturo, Cerkvijo in emigracijo pri Hrvatih, je Belgradu „red“ vsaj v Sloveniji potrebniji kakor kdaj koli. In za ohranitev tega reda so v sili dobra vsa sredstva, tudi sicer tako zasovražena blagoslovljena veda...

USODA ZBIRKE F. BALANTIČA

Usoda izida pesmi Franceta Balantiča v Ljubljani je še vedno neodločena. Objava njegove zbirke je bila zadnja leta nekajkrat javno, še večkrat pa zasebno napovedana. Izbor pesmi zanjo je nared že šest let. Pripravil ga je Mitja Mejak, ki je napisal tudi ideološko ter socialistično-estetsko „pravilno“ interpretacijo pesnika, njegovega življenja in osebnosti za to izdajo. Mejakov uvod je že zdavnaj bil prečiščen in potrjen po nekaterih širokosrčnejših članih CK Zveze komunistov Slovenije. Knjiga pa vendarle ne sme iziti zaradi odpora kulturnih stalinistov a la Josip Vidmar, Boris Zihnerl itd., ki še vedno znajo pritiskati na prave gube, zlasti pri Edvardu Kardelju in drugod v Belgradu. Drugi vzrok te sabotaže je poklicna zavist raznih uradnih poetov Socialistične republike Slovenije. Ognjeni glas mrtvega Balantiča bi zmagovito in nevarno prevpil večino povojnega pesniškega čivkanja v domovini. Poleg tega bi postavil na laž Vidmarjevo teorijo, da slovenska kultura živi, ali životari, v sistemu, v katerem je bilo doseženo vse in torej ni več česa ustvarjati...

PARTIJSKI KULTURNIK ŠT. 1

Partijski kulturnik št. 1 je v Sloveniji postal pesnik, kritik in prevajavec Ciril Zlobec, ko je bil nedavno imenovan za člana Centralnega Komiteja Zveze komunistov Slovenije. To je hud udarec za stalinistične kulturne trdokožce, ki so še pred nekaj leti Zlobcu zaradi njegove „modernosti“, „internationalizma“ ter kritičnosti odrekli celo pravico do kakega kosca skromnega birokratskega kruha...

za zgled Slovincem tistega Kocbeka, ki je bil med zadnjo vojno član (zelo vpliven član!) glavnega Izvršilnega odbora OF in ki zato nosi strahotno soodgovornost (Isto velja tudi za Vidmarja!) za vse, kar je komunizem prizadejal in še prizadeva slovenskemu narodu. Ironija brez primere pa je v tem, da je p. Truhlar nabral Kocbekove citate iz iste knjige, v kateri Kocbek zagovarja in opravičuje umor prof. dr. Ehrlicha, bana dr. Natlačena in s tem umore tolikih drugih krščansko in demokratično mislečih Slovencev.

Naj navedem še drug zgled Truhlarjevega iskanja skupnih globin. Njegova italijanska pisana brošurica „Sul mondo d'oggi“ (O današnjem svetu), ki je izšla precljansko proti koncu leta, se predstavi italijanski javnosti med drugim tudi s stavkom: „V pozitivnih temeljnih tendencah današnjega krščanstva in marksizma je neka skupna substanca...“

Na vse tole sem upravičen pripomniti, da komunisti zelo simpatično gledajo na tiste teologe, ki iščejo z njimi skupne globine. Zelo na dvomim pri tem, da je sv. oče Pavel VI., ki je blagoslovil vogelni kamen za Slovenik, potrdil tudi Truhlarjevo iskanje skupnih globin z marksizmom.

Da ima to Truhlarjevo iskanje skupnih globin, še bolj na njegovo gledanje na Kocbekovo duhovnost, nek svojevrsten vpliv na mlade slovenske duhovnike, ki jih on duhovno oblikuje, si ni težko predstavljati. In pri tem oblikovanju p. Truhlar, kot vse kaže, povsem pozablja na Kocbekovo strahotno soodgovornost za komunistično nasilje in na njegovo usodno ideološko zvodništvo pred vojno in med njo. (Naj prihodnji slovenski rodovi izluščijo tisto, kar ima pri Kocbeku kulturno in miselno vrednost. Sedanji slovenski rod pa ima vso moralno pravico, videti v Kocbeku predvsem velikega zvodnika in sokrivca za komunistično nasilje nad slovenskim narodom. Vsa tale leta po drugi svetovni vojni bi bila pa za Kocbeka samo ena rot: priznanje krivde in osebna katarza po zgledu spokornice Marije Magdalene.)

Po objavi Truhlarjevega članka „Skunne globine“ mi je dokočno postalo jasno, kako edino prav so se tedaj odločili uredniki Meddobia in Glasa Slov. Kulturne Akcije v Buenos Airesu, da so leto prej odklonili Truhlarjev članek „Razgovor pod Kvirinalom“, ki ga je nato prinesla tržaška Mladika za januar 1966. Truhlarjev članek je imel namen odpreti Kocbeku vrata v Slovensko Kulturno Akcijo.

Prav za prav se moramo čuditi vsi — in si pri tem potrkati na prsi — kako je bilo mogoče, da sta ta dva Truhlarjeva članka šla skoro neopazno mimo nas. Le Glas SKA je prinesel stran odgovora, predvsem glede Vidmarja.

Na kratko se bom dotaknil še te-le zadeve: Titov komunistični režim — še prav posebej pa velja to za slovensko komunistično vlado v Ljubljani — gre za tem, da bi Slovenci po širnem svetu (isto velja tudi za Hrvate, Srbe in Makedonce) čim manj nastopali kot politični nasprotniki komunističnega režima; gre celo za tem, da bi bili mi vsi celo v ideološkem pogledu manjši nasprotniki komunizma, kot pa smo bili. Za doseg tega cilja pošilja Titov režim v svet številne emisarije, da delajo v tej smeri. Pošilja tudi svoje neimmočnejše predstavnike. Tako je v času Truhlarjevih dveh člankov prišel v Trst Kocbek in imel predavanje. Lani proti koncu leta je prišel tja tudi Vidmar in pred nedavnim je govoril tudi v Gorici. Pred kratkim pa je bil na Koroškem predsednik slovenske republiške vlade Kavčič.

Razvoji v to smer, da bi Slovenci po svetu čimprej prenehali biti politični nasprotniki komunističnega režima v domovini in da bi bili poslej čimbolj le dobri slovenski verniki, resnešuje posredno tudi Slovenski zavod v Rimu. To je zvozdov by-product, kot bi rekli Amerikanci. Četudi ta postranski produkt verjetno ni hoten, je vsekakor deistvo, ki ga ni težko opaziti pri mnogih slovenskih laikih in duhovnikih po svetu. To čuti in orazi: marsikdo med nami. Prispevajo po svoje k temu razvoju tudi razni obiski, ki prihajajo med nas.

Predeh končam, naj navedem še tole opazovanje: Človek, ki je šel lani obiskat bolnega sorodnika v Slovenijo, je bil nemalo razočaran, ko je odrlil, kako malo ali nič ne cenijo škofa Rožmana celo tam, kjer je pričakovati, da bi ga morali. To in ono pa mi dokazuje, da tudi v Slovenskem zavodu v Rimu škof Rožman nima cene. Zato je Rožmanova soba v Sloveniku zamišljena le zaradi Slovencev po svetu, ki škofa Rožmana slej ko prej visoko cenijo in spoštujejo.

Za konec tole: Ne Slovenski zavod sam po sebi, ampak nekatera dejstva preteklosti in prepleten položaj sedanjega časa mi ob Sloveniku povzročajo duševni konflikt, ki mi narekuje skeptičnost, zadržanost pa tudi zaskrbljenost. To še toliko bolj, ker ima Slovenik v načrtu, da bi postal družabno-turistično, pa tudi kulturno središče za Slovence, živeče po širnem svetu.

Duševni konflikt in zdrav ponos sta me prisilila, da sem vrgel tale odstavke na papir.

(Članek je bil objavljen tudi v Ameriški domovini 25. VI. 1969)

Za kroniko Slovenika

NA VEČERJI PRI CVRLJU

V teku tedna po 15. juniju je Vekoslav Cvrlije, Titov zastopnik pri Vatikanu, povabil nekatero v Rimu živeče slovenske duhovnike na večerjo v znano restavracijo na Via Flaminia. Snidenju sta poleg belgrajskega zastopnika prisostvovala znani hrvaški udbaš Dobrila, katerega se mora z žalostjo spominjati škof dr. Jenko, in neki Humel, tudi Hrvat, ki pa neverjetno dobro pozna slovenske duhovnike v domovini. Vabilu se je odzvalo devet duhovnikov in en redovni brat. Med udeleženci so bili spiritualni Slovenika p. Truhlar SJ, odbornik Slovenika p. Ivan Žužek SJ, študijski prefekt v istem zavodu dr. Vodopivec, njegov blagajnik p. Legiša, p. Koren SJ in g. dr. Radko Vodeb.

V pozdravu je Cvrlije poudaril, da je vesel, ko se je toliko „odličnih predstavnikov cerkvene znanosti in uprave“ odzvalo njegovemu povabilu. To je pač znak dobrih odnosov med Cerkvijo in državo ter se bodo taki sestanki še organizirali. Odgovoril mu je p. Koren, ki se je najprej zahvaljeval Bogu, da je do takega sestanka moglo priti, izjavil potem svojo lojalnost papežu in belgrajski vladi, obžaloval, da „ni Hrvatov in Dalmatincev“, in izrazil veselje, da se bodo taki „oficielni sestanki“ še prirejali. Pri tem ga je Humel prekinil: „Oprostite, (Dalje na 3. strani)

„PROCES ZOPER PAVLA VI.“

Slabi pisatelji skušajo povzročiti zanimanje zase s tem, da naredijo okoli svojih „del“ kar moč velik škandal. Publicistični uspeh „Namestnika“ je nagnil dva italijanska „izpodbijavca“, da sta na „zatožno klop“ posadila Pijevega naslednika z „dramo“ v dveh dejanjih „Proces zoper Pavla VI.“. Vsebina igrokaza je vzeta iz sešitka „Teologia della rivoluzione“, ki ga je sestavil „katoliški oporečnik“ Giuseppe Vaccari. Skupaj s komunističnim režiserjem Marijem Moret-tijem je svojo prozo dramatisiral v obtožbo papeža Pavla, ker ni nastopil v prid „levim katoličanom“ Južne Amerike, ki jih „preganjajo“ „generali in visoki kler“. Pred dobrim mesecem so „Proces zoper Pavla VI.“ prvič uprizorili v rimskem Teatro di Tor di Nona. „Premiere“ sta se udeležila tudi skolopski frater Bal-ducci, eden najbolj „angažiranih teologov“ v Italiji, ki je zlasti veliko škode naredil v Firenzi, in Corrado Corghi, nekoč pokrajinski tajnik krščanske demokracije v Emiliji, zdaj kastrist — „katoliški disencijent“, ki je ob zadnjih volitvah kandidiral na komunistični listi. Z dramo bo nalašč za ta namen organizirana igravska družina gostovala po večjih italijanskih mestih. Tako se „katolišk“ izpodbijavec“ uslužujejo komunistični gonji zoper papeža po tako imenovani „Svolta di Paulo VI“ (naslov ene izmed zadnjih knjig odpadlega duhovna Carla Falconija).

NA DRSNIH VESINAH LAHKOBNOSTI

Podoba je, da je neko svojevoljno razlaganje koncila največ verske in npravne škode povzročilo vprav v tradicionalno vernih in moralnih okoljih. Vse kaže, da je med takimi deželami tudi Alzacija.

Strassbourški škof Elchinger je bil na II. Vatikanumu zelo viden in zgovoren pripadnik koncilske večine. Tudi pozneje je dal več izjav, ki so mu prinesla med takoimenovanimi „progresisti“ glas „škofa pogumnih idej“. V začetku maja je v uradnem listu „L'Eglise en Alsace“ objavil pod naslovom „Zidati prihodnost cerkve zidaje na nje temeljih“ članek, kjer poudarja, da je potrebna „varna smer“, svari duhovnike in vernike pred „površnostjo“ in jih poziva, „naj se upirajo razuzdanju duhov“. Članek je v nekih krogih vzbudil začudenje, se pa skladno vklada v sedanji razvoj cerkvenega življenja, ki se upira izrodkom interpretacij koncila.

Škof Elchinger piše: „Prav nobeno krščansko življenje se ne more razviti ne med mladino ne med odraslimi, ako se zanemarja čut za napor in za odpoved. Toda skoraj povsod drsimo navzdol po vesinah lahkobnosti. Druga lastnost, ki je nujna za ozračje krščanskega življenja, je „olikanost srca“. Včasih sem prevzet zaradi vulgarnosti, ki se v nekih okoljih širi pod pretvezo krščanske preprostosti.“

Na intelektualni ravni strassbourski škof obžaluje biblično neizobraženost med katoličani. Sprašuje se pa tudi: „Ali duhovni suši našega časa ni vzrok izginjanje molitve?“

„K poslanstvu cerkve spada boj zoper degradacijo vesti in sprevrčanje npravnih sodb. Ako se celo Cerkev ne bi smela upirati temu razkroju, kdo bo potem rešil duhovno in moralno zdravje ljudi?“ postavlja škof Elchinger še eno vprašanje.

KDO VLADA JUGOSLOVANSKO FEDERACIJO

Belgrajska „Ekonomska politika“ je prinesla (27. 1. 1969) statistične podatke k vprašanju, kdo vlada po zveznih organih jugoslovansko federacijo. V vodilni kader federacije so vštetni tudi funkcionarji ustanov, ki so v službi zvezne uprave.

Narodnost	Izvoljeni funkcionarji	Upravni uradniki	Pravosodje	Ustanove v službi zvez. ustave	Procenti na prebivavstvu Jugoslavije
Srbi	496	3043	196	599	42.1
Hrvati	32	414	17	41	23.1
Slovinci	15	154	12	6	8.6
Makedonci	17	110	7	11	5.6
Črnogorci	58	304	34	28	2.8
Nac. neopredeljeni .	31	179	3	11	1.7

Pod nacionalno neopredeljenimi se nahajajo muslimani, pa tudi „Jugoslavlani“. Od „manjšin“ je v vodilnem kadru 11 Albancev (4.9% prebivavstva Jugoslavije), 10 Madžarov (2.7%), 2 Turka (1.0%), 14 Judov (% na preb. neugotovljen), 2 Slovaka (0.5%) in 1 Italijan (0.1%).

Visoka številka Srbov in Črnogorcev na vodilnih mestih je nastopek dejstva, da se glavno mesto Jugoslavije nahaja v Beogradu. Od Črnogorcev jih 20% živi v Srbiji.

(Slovenik... dalje z 2. strani)

moram popraviti, ne oficialni, temveč prisrčni sestanki!“ Poleg p. Korena sta potem pri razgovoru največ govorila p. Truhlar in p. Legiša.

(Kolikor vemo, je p. Truhlar pred leti zaprosil in dobil avstrijsko državljanstvo. Ni izključeno, da bo gospod Cvrle sedaj imel težave, ker je na večerji gostil „dezerterja“. Sicer pa je p. Truhlar prišel na slovesnost v belih hlačah in z rdečo kravato.)

Zanimivo je, da je Cvrle na tak sestanek povabil tudi hrvaške duhovnike, ki so pa povabilo odklonili.

Vodstvo slovenskega duhovniškega zavoda v Rimu se je torej sestalo na prisrčnem sestanku z ljudmi, ki predstavljajo komunistični režim in so vsaj nekateri od njih osebno umazani z mučenjem in preganjanjem osebnosti in vodstvu slovenske Cerkev. Sestanka se res ni udeležil msgr. Jezernik, ki se je opravičil, prisostvovali pa so ostali odborniki, med njimi spiritual in študijski prefekt, katera imata na go'enca največ vpliva.

Kako je torej mogoče, da se za tak zavod nabirajo darovi tudi med slovenskimi protikomunističnimi emigranti? Ali ni pristanek na zavod v teh okoliščinah nov odklon od namena emigracije in udarec proti njenemu obstoju?

Za sklad našega lista

„Od zrna do zrna pogača, od kamna do kamna palača“ bi mogli zapisati tokrat na čelo našega poročila o zbirki za SIJ. Približali smo se namreč polovici milijona, toda izdajanje lista v naših časih terja mnogo — res je: poslanstvo tiskane besede ni samo dragoceno, ampak je tudi drago.

Darovali so: č. g. W. W., Buenos Aires, 50 000 pesov; č. g. N. N., Buenos Aires, 5 000 pesov; č. g. Štefan Novak, Fairfield, 1850 pesov; g. Janez Grum, Milwaukee, 23 dolariev; g. Jože Černak, Slovenska vas, 1000 pesov; g. N. N., Toronto, 3 dolarje.

Vivant sequentes — vsem prav lepa hvala!

KJE SO BILE NAŠE MEJE?

Monakovo, junija 1969.

Poljski zgodovinar Jan Pekszyk je v tedniku „Tydzien Polski“ napisal daljšo razpravo iz slovenske zgodnje zgodovine (Tydzien Polski, 25. XII, 1968, str. 15). Spisu je dal naslov: „Jak to bylo v czasech Kreka? (Kako je bilo v Krekovih časih?)“ Razpravo ponazorujeta dva zanimiva zemljevida in sicer Samove zveze držav ter velikomoravske države. Na prvem zemljevidu je jasno razvidno, da slovenska Valukova kneževina ter lužiška kneževina Dervana nista bili sestavni del Samove države, temveč samostojni državi v konfederativni zvezi s Samovo državo. Poljski zgodovinar je državne meje Valukove kneževine zarisal takole: na severu je slovenska državna meja tekla vzdolž Mure do njenega izvira Adiže. Odtod je zavila na jugovzhod in zajela v svoj sklop vse Rezijane ter preko goriških Brd dosegla Ljubljano. Od Ljubljane je preko Grosuplja in Novega mesta potekala v naravnostni črti do izliva Kolpe v Savo, razpolovila Slavonijo na slovenski in hrvatski del, nakar je prestopila Dravo ter zedinila v svojih mejah tudi porabske in šomodske Slovence ter se po Rabi zopet povzpela do Mure. Če te meje izrazimo z meji današnjih pokrajin, potem je Valukova država obsegala naslednje slovenske pokrajine: vso Koroško s prečišnjim delom Tirolske, Režije in beneško Slovenijo, vso Gorenjsko s pretežnim delom Dolenjske, vso takozvano Spodnjo Štajersko s Prekmurjem in Porabsko Slovenijo. Od hrvatskih pokrajin sta bile v slovenski državi Zagorje, Medimurje ter polovica Slavonije. Prestolnica te slovenske države je bila v bližini Celja.

Velikomoravska država je po razpadu Samove države po mnenju tega zgodovinarja vključila v svoj sklop tudi del slovenskih pokrajin in sicer vso današnje Koroško, Solnograško, Tsavnsko pokrajino, Gradiščansko, Prekmurje in Porabsko Slovenijo, od hrvatskih pokrajin pa Medimurje.

Članek in oba zemljevida dokazujeta veliko zanimanje Poljakov za našo zgodovino

Opozoril bi na nekaj nemških knjižnih novitet, ki so prežete s tematiko Slovenije: Ulrich Kessler, Aller Naechste Tag (Gowerts Verlag, Stuttgart 1968); Doris Christian, Verschenkte Sehnsucht (Schneekluth Verlag, Darmstadt 1964); Jugoslawische Lyrik der Gegenwart (Sigbert Mohn Verlag 1964).

Branimir Pristivšek

SIJ SLOVENSKE SVOBODE

prihaja med naročnike in bravce s šesto številko. Še vedno smo na začetku, vendar nam od povsod prihajajo glasovi, da smo že mogli pokazati več kot pa smo mogli doslej objavljati ali pojasnjevati v podobnih publikacijah. Kako je naš nastop odmeval med naročniki in prijatelji, so vsi mogli spremljati sproti med drugim tudi v rubriki o darovih za naš tiskovni sklad. Res smo več kot samo izraz potreb in nalog našega časa! Postali smo vide: zgled slovenskega optimizma, saj smo z naročninami in darovi doslej nabrali 491.040 pesov in ko bodo vplačani še objubljeni darovi in prispevki v višini 55.000 pesov, bomo dosegli nad vse razveseljiv znesek

546.040 pesov.

Ni pa vse zlato, kar se sveti in sleherni zagon idealizma naleti takoj tudi na požare strasti in nerazumevanja; v ognju se mora izčistiti. Premočni so ideali in preveč važni cilji, da bi nam na žalost večni pesimisti ne polagali polen pod noge za vsako preglasno povedano misel. Pogosto so to preplašenci ali v svoje interese zaverovani ljudje.

Toda na tehtnici je preveč važnih nalog — mogli jim bomo sluiti, če se nam bo priključilo čim več naročnikov. Vabimo Vas, da nam poveste z naročnino, s svojim prispevkom, darom, kako nas razumete! Svet okoli nas gori, a ne bo zgorel, če bo iz požara rastla prava vera in ljubezen za stalne vrednote slovenstva.

Pridružite se nam z isto vero in ljubeznijo! TAVOR je v julijski številki objavil članek „Razčiščenje v Slovenski kulturni akciji“. Avtor dr. Stanko Kociper je v članek vključil tudi odprto pismo dr. Tinetu Debeljaku in Rudi Jurčecu, sedanjemu in bivšemu predsedniku Slovenske kulturne akcije.

PESNICA MILENA MERLAK je pri založbi Sodobna knjiga izdala zbirko petnajstih tekstov *Skrivnost drevesa*. Knjiga obsega 57 str. Zbirka je sedma knjiga založbe, ki si je nadela nalogo izdajati avantgardistična dela slovenskih avtorjev. Tiskala je tiskarna Pika Print, 76 Graeme Rd, Enfield, Middx v ofsetni tehniki. Opremil jo je Boris Podreka. — Vsebina: I. *Skrivnost drevesa*, Sorčni klovn, Pevka, Letoviščarji, V živalskem vrtu, Tuja brazgotina, Svinčeni vojak, Stroj, konj in dekle, Rumenočrni lasje, Pozabljivo ogledalo, Sanjski protokol, Pogled skozi črko O, Barva snega. — II. Protokol o povodnji, Črni rob, Gorska vožnja, Tujka, Rumeni palici, Passaporto per una seppia, Tekma, Nož kot funkcionar, študija o novih, Kadilnica, Gasilec, Podzemeljski cirkus. — Cena knjigi je dva dolarja in jo morete dobiti pri upravi našega lista.

MOSKOVSKA KONFERENCA ZA DIALOG

V sklepnem dokumentu moskovske mednarodne konference komunističnih partij, ki ga je 18. junija razširila Tass (104 strani), je odstavek o politiki zvez podan v tem besedilu: „Vedno hujša poostritev družbenih protislovij v kapialističnem svetu proži nove možnosti za antimonopolistično in antiimperialistično zvezo med revolucionarnim delavskim gibanjem in širokimi sloji vernikov. Katoliška cerkev in druge verske skupnosti se nahajajo v ideološki krizi, ki pretresa vekovna pojmovanja in strukture. V nekaterih deželah se razvija sodelovanje in skupna akcije komunistov in velikih demokratičnih ma; katoliške in drugih veroizpovedi; dialog med njimi o vprašanjih, kakor so problemi vojska in mir, kapitalizem in socializem, neokolonializem in problemi dežel, ki so se začele razvijati, in njihov skupne akcije zoper imperializem, za demokracijo in socializem imajo perečo aktualnost. Komunisti so prepričani, da morejo verni ljudje postati vsled pomnoženih razširjenih stikov in skupnih nastopov dejavna sila v boju zoper imperializem in za velike socialne preobrazbe.“ Qui potest

образи in obzorja

KNJIŽICA PESMI

IZ ZDRUŽENIH DRŽAV

IZPRANI PROD

Vetrovi sopejo v poletno dlan,
izziva žejni klic cikad,
puhti vročica iz zemlje.

Ponavljajo v mogočnem ritmu
se vzorci padajočih senc —
izgublja v njih se smela misel.

Ko da uklet je njen pobeg:
iz vsakega zatišja gleda vame
z neukročenim gladom v stisnjenih očeh.

Prisluhnila sem zvokom v sebi:
izpiram prod za zlatom brskajoč,
dokler me še privablja sled bližine.

Beseda je jetnica ust.

Milena Šoukal, *Pesmi (Podedovano ime, Odmevi, Zaprta vrata)*. 68. izdanje Slovenske kulturne akcije. Tisk Editorial Baraga. Opremil arh. Jure Vombergar. Buenos Aires 1969. Str. 46.

Nov sad naše emigracije. S to zbirko so črte na podobi pesnice Šoukalove postale razločnejše, melodija njenih verzov je z njo našla svoje mesto na notnem črtovju naše sodobne lirike.

Šoukalova globoko občuti tesnoba, ki zaliva človeštvo („Naprej! Ukaz pred prepadi.“). V najbolj razviti državi na svetu doživlja samoto sredi vrvenja, pritisk puste vsakdanjosti in lakota po „čudežu v srcu“ sredi tehničnih čudežev, nepotešenosti sredi ponujanja udobja, trdoživost tragičnega razpoloženja navkljub neprestanim pozivom „keep smiling“ („...krič zakasnelega spoznanja: življenje smehljaja je kratkotrajno.“). Obenem je njeno duhovno oko začudeno in srce prestrašeno pred brezni v notranjosti.

Pesniška izpoved ji postaja nujnost; sestavni del, včasih celo jedro te izpovedi so refleksije o sebi in svetu. V njih in v temeljnem občutju je Šoukalova blizu slovenskim pesnikom doma, vendar se ne zapisuje obupu in ne išče rešitve v priznanju nesmiselnosti življenja. Moči in navdiha dobiva iz stika z metafizično stvarnostjo, z naravo, s preteklostjo in iz zavesti o odgovornosti pred prihodnostjo. Razmeroma tesni obseg motivov ima ključne

KARAJANOVA UMETNIŠKA POT

Karajan je moral prijadrti tudi v Pariz, pravi kritik Meurice Fleuret v *Le Nouvel Observateur*. Pravi: „Že sam Karajan je mojstrovina! Čudež, ki nas še vedno prevzema! Že v šestdesetih letih je, a videti je čedalje mlajši, vse bolj suh, lasje so vse bolj srebrni, oči čedalje bolj globoke, roka vse zgovornejša. Vse na njem izžareva prijetno lahkotnost, preračunano uravnovešenost, zgledno eleganco. Ima vse: plemenitost, slavo, premoženje, izredne sposobnosti, čudežni vpliv na gledavce in glasbenike, klanjajo se mu vsi orkestri in vse žene tega sveta. Oženil se je s francosko manekenko, odlično smuča, dirka in sam vozi svoje letalo. Je edini glasbenik razen Callasove, ki se včasih pojavi na naslovni strani časopisa „France-Dimanche“. Kljub temu je Karajan edinstven glasbeni fenomen! Njegovo uho je nezmotljivo, o avtoriteti ni vprašanja, ima izreden spomin. Z devetnajstimi leti je dirigiral „Figarovo svatbo“ in ko mu je bilo šestindvajset let, je postal ravnatelj opere v Aachenu. Tridesetleten je postal edini konkurent Furtwaenglerja.

štiriindvajset let kasneje je postal njegov naslednik na berlinski operi.

Ko našteje mejnike poti po drugi svetovni vojni skozi Dunaj do Salzburga in do vseh drugih svetovnih odrov, se pisec ustavi pri Karajanovem imenovanju za vodjo in glasbenega svetovca pri Orchestre de Paris. „Pred časom je bila v mestni hiši uradna slovesnost. Takoj za tem je odšel v glasbeno gledališče in nagovoril svojo novo skupino s tisto prisrčno priprostostjo, ki je bistvo njegovega šarma: ‘Prvič vidim v Franciji orkester, ki hoče uspjeti.’ Trenutek kasneje je zahteval, da vsi sodelujejo pri sestavljanju programa, da vse poteka v prijateljskem ozračju in pokazal je popolno zaupanje v svojega kolega Sergeja Baudoja, ki je asistiral Charlesu Munchu in ki je še vedno stalni dirigent orgestra. Na kratko: v četrh ure si je pridobil kakih sto prijateljev...“ ... „Karajan pa ne prenese, da bi orkester, ki ima čedalje več uspehov tudi v mednarodnem merilu, prišel komu drugemu v roke kot njemu. Prav gotovo pretirava, še bolj pa je nenasiten. Nikoli nima zadosti! Ker ne more opustiti nekaterih drugih obveznosti, bo Orchestre de Paris le

simbole v besedah: kaplje (dež), tema (sivina, sence), brezno, padec, sen, spoznanje, sla.

Izraz je zgoščen, tudi eliptičen, soroden v tem (in v smeri refleksij) Vodebu, včasih celo Kosu. Njena „instrumentovka“ se poslužuje imaginističnih, surrealističnih, ekspresionističnih in impresionističnih glasbil. Ta slogovni eklekticizem dosega včasih zanimive učinke, včasih je bil rasti pesniškega organizma v oviro. S tem v zvezi je najbrž neka shematičnost tekt s posebnim postopkom ukrotil, okrepenil, uklonil v statiko. Sintaktična v gradnji po obrazcu: podoba iz narave, spremenitev v simbol, aforizem, osebna odločitev. Človek ima vtis, kot da je žareče in kipeče gradivo arhitekta s posebnim postopkom ukrotil, okrepenil, uklonil v statiko. Sintaktične formule tega postopka je izredno pogosta raba samostalnškega prilastka v genetivu (pa tudi raba glagolnika in deležnika na -č). Nekaj primerov: Na njej / ob bitju ure / spomin odkritja / groze obvisi. (Poldan II, zadnja kitica; v Poldan I so taki genetivi:) udarce svetlobe, mračnost zaprtih izvirov, odmevi korakov, sirote noči, vrv opoldanskih senc, vriski piščali, skala živih besed, slast previranja tonov. Kako je ta raba pesnici postala priljubljeno kompozicijsko sredstvo, naj pokaže še pesem na str. 39: Razodeta je misel / preiskujočega pogleda. / V oblačnem nebu se poraja sneg / in krič zakasnelega spoznanja: življenje smehljaja je kratkotrajno. / Enakomerno nihanje časa / se odbija v natrpni sivini večera. / Treba je misliti na jutrišnji dan.

Važno kompozicijsko sredstvo so tudi ritmična vzoredja in kadence (utrjenih skal = V združitvi je smrt: Udarjajo togotna brezna = Odbijajo se kaplje = umreti kakor kaplja = v utrinkih izgoreva — vse v Slapu). Posebnost celotne zbirke so asonance (za primer poslednji štirje stih iz Spoznanja: spoznanja: / ko bodo ugasnile luči, / bom prazna / kot studene v suši.).

Pesnica je s tem odkrila plodovito urejajoče počelo prostega stiha.

Pesmi so skrbno izbrane in razporejene. Sem in tja se je vanje vtihotapila prozaičnost. A taka mesta odtehtajo taki „popolnoma lepi“ verzi, kakršni po veljavni sodbi Bogdana Popovića lahko dajo celo celotni pesmi.

Iz prvega venca je posebej omeniti Spoznanje in Izgoreli spomin, ob katerih pride v zavest E. Pounda opredelba podobe (image): „umski in čustveni sklop v trenutku časa kot poedinitev raznolikih idej“. V Odmevih (2. cikel) so najbolj csebne izpovedi (štiri pesmi, Nočna balada, Strah) in ganljiva, pokojni slepi materi posvečena Pisma. Prva pesem iz tega cikla je dragocena s svojim živim impresionističnim začetkom in z uspelo oblikovanjem prikazom skrivnosti v besednem ustvarjaveu. Postavljena je na čelo tega članka.

Izbranst, usorazmerjenost in čistoča odlikujejo tudi opremo zbirke. Arhitekt Vombergar je s pesnico vzorno sodeloval in njenim stvaritvam dodal svojo. Edino črke na platnicah so preveč v sorodu s starinsko vizitko, da bi mogle prav predstaviti vsebino knjižice.

Alojzij Geržinič

vodil in nadzoroval in dirigiral na nekaterih večjih gostovanjih... Orkester nima druge izbire. Po enoletnem obstoju ga je nenadna Munchova smrt hudo prizadela. Hitro so morali najti dirigenta, ki bi lahko nadaljeval začeto delo, izboljšal ton in ubranost ansambla. Potrebovali so tudi veliko ime, ki bi jih rešilo propada.“

„Treba pa se je vprašati, kaj pravzaprav namerava Karajan. Obljubil je, da kdaj pa kdaj pride delat z orkestrom. Ne toliko zaradi tehnike, kot da bi skupaj preštudiral partituro. In prav v tem je problem... Njegove interpretacije so velikokrat dvomjive. Samo spomnimo se grozne praznine njegove Schumanove 4. simfonije pred dvema letoma v gledališču Champs Elysées in si lahko zamišljamo, kam vse ga privede želja po virtuoznosti in senzacionalnosti za vsako ceno. — Naj bo kakor koli, kocka bo padla leta 1971. Do tedaj bo orkester dozorel in Baudo bo morda priznan. Karajan bo bržkone tudi na voljo. Vendar dvomim, da bi se hotel navezati še za naprej. Tega tudi ne skriva. Najboljši francoski orkester mora navsezadnje voditi francoski dirigent, rad ponavlja Karajan misli na

Bouleza, toda to so le sanje, ki se bodo uresničile, ko bodo stvari drugačne kot so danes.“

BELGRAD IMA SVOJO ZABAVO

Muenchenski list „Der Bild“ objavlja anekdoto iz Belgrada. Ves Belgrad se po svoje muza ob imenovanju novega „jugoslovanskega predsednika vlade“, ki je tokrat Slovenec in sicer Mitja Ribičič-Ciril. Kakor o Hrvatu špiljaku, tako se sedaj o Ribičiču razglaša, kako mora po strani gledati svojega po stopnji najvišjega namestnika Srba Nikolaja Miljanića, ker ima mesečno osem dolarjev več prejemkov. Po letih službe v Centralni banki prejema Miljanić mesečno 412 dolarjev (nemški podkancler Brandt 1275 dolarjev), Mitja Ribičič-Ciril pa 404 dolarje (kancler Kiesinger 2490 dolarjev). Dopisnik Bilda pa je pozabil dodati, da je pri obeh belgrajskih funkcionarjih to samo njuna uradna vladna plača, dohodki iz partijske blagajne pa niso nikomur znani in ni izključeno, da bodo skupni njuni prejemki v dolarjih vsaj v višini obeh nemških funkcionarjev.

capere... Brezumnim pa ni pomoči, ti bodo kar krepko še naprej „dialogizirali“, po tej moskovski — razvidno politični — ponudbi celo še bolj „apostolsko“.

PISMO RUSKEGA INTELEKTUALCA

„Vestnik ruskega studenčeskoga hrišćanskega dvigljenja (gibanja)“ ki izhaja v Parizu, je v številki 89/90 l. 1969 prinesel pism., ki mu je je doposlal mlad ruski intelektualce iz Sovjetske zveze:

„V Rusiji se začenja prebujanje iz globoke in tragične otrplosti, ki se nadaljuje že pol stoletja. Danes si ruska zavest, ki je utrjena zaradi malikovanja, vnovič postavlja večne probleme življenja: Bog, Dobro, zlo, smrt, stavba pravične družbe itd. Z drugimi besedami, nastaja problem nove samozavesti, ki mora biti krščanska, pa ne samo deloma v nekem odseku, temveč krščanska v vsej svoji docelnosti.“

„Po drugi strani je danes največja tragedija ruskega življenja njega umolčanost: kdor išče resnico, kamor koli naj se obrne, nikjer ne najde drugega kot laž. Vse je zabodeno s plastjo nepredirne zlaganosti, uradnega bajeslovja, ki se vsiljuje vsemu in se boji vsakega svobodnega izraza, toda najbolj se boji ognja Kristusove resnice.“

„Ruski religiozni prerod, ki se srečuje predvsem med mlado inteligenco, je naraven pojav. Nimamo tiskanega glasila, ne mogočnosti za svobodno oznanjanje, smo brez pastirja, ki bi nas vodil, smo brez knjig, celo brez Svetega Pisma in molitvenih besedil. Toda imamo nekaj drugega: vedno bolj obilen dotok novih in gorečih sil k pravoslavnemu krščanstvu.“

NOV PROTEST POLJSKIH ŠKOFOV

V nedeljo, 8. junija je bilo po vseh poljskih cerkvah prebrano pastirsko pismo episkopata o položaju cerkve na Poljskem. Besedilo povzema pripombe, ki jih je dal že 3. maja v svoji pridigi v Czenstochowi kardinal-primas Wyszyński.

Škofje v poslanici izrekajo svoje prepričanje, da morajo odgovoriti katoličanom na njih vprašanja o položaju Cerkve v deželi, posebno še zato, ker „se kuje mnenje, po katerem se je položaj izboljšal.“ Škofje priznavajo, da so se uredila neka osebna vprašanja v nekaj škofijah, toda kličejo v zavest, da so problemi ostali nerešeni. Oblasti namreč ne dovoljujejo zidanja novih cerkva in ustanavljanja novih župnij „izvzemši par izjemnih primerov“. Ta zadnja pripomba se nanaša na pred kratkim začeto zidavo cerkve v industrijskem mestu Nowa Huta pri Krakowu, kjer je oblast končno le popustila spricho odločnih terjatev delavcev. (Kdaj se bo kaj takega zgodilo v Novi Gorici...?)

Episkopat dalje naševa težave, ki nanje zadeva poučevanja katekizma. „Dogaja se pogosto celo, da se lastnikom hiš, ki odstopijo prostor za krščanski nauk, nalagajo kazni.“ Škofje tudi obžalujejo, ker je vlada zaprila vse gospodinjstvo šole, ki so jih vodile verske ustanove, in ker ne dovoljujejo odpiranja novih učnih zavodov.

Cerkvene karitativne ustanove vlada ovira v delovanju, ker jih obremenjuje z davki. Episkopat protestira tudi zoper omejevanje katoliških izdanj tako glede na število publikacij, kakor glede na njih vsebino in naklado. „Ni nobenega neodvisnega katoliškega dnevnika, trije tedniki pa, ki jim je naklada ozko določena, so „neizmerno ovirani zaradi posgov cenzure“.

Dalje je udeležba katoličanov v javnem in kulturnem življenju naroda nezadostna. Cerkvena lastnina je bila ro vojski v novoosvobojenih krajih na Zahodu in na Severu zasežena, tako morajo verske ustanove plačevati državi visoke najemnine.

Poslanica na koncu vabi vernike, naj molijo za „primerne odnose med Cerkvijo in državi v naši skupni domovini“.

Majska številka SODOBNOSTI (XVII—5, str. 553—559) je prinesla Vinka Beličiča kritični sestavek Nekaj pripomb k Slodnjakovemu slovenskemu slovstvu. Na drugi strani platnic revije je zapisano, da je „Ustanovitelj revije Republiška konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije“, množična organizacija komunistične partije. Tudi Beličič se je vznemiril nad tem, kako je v knjigi odpravljena slovenska kulturna ustvarjalnost v Argentini in si je pri tem dovolil dodati da se je sodba o našem odhodu v begunstvo „po zmagi Osvobodilne fronte nad fašizmom in nacizmom vrnila nehoti in je krivična“. Toda uredništvo je takoj dostavilo pripombo, da „zlasti v obdobjih izrazito konfliktnih in nacionalnih situacij — ena takih so nedvomno bila leta 1941—1945 — pa ideja in praksa slovenstva najbrž ne moreta biti sporni“. Iz končnega pa se razume: slovenstvo more pravilno tolmačiti samo partija. — Kdor se tedaj približa ali pridruži partiji (njeni kulturni reviji), mora z njo v isto vrsto, sprejeti mora tudi njeno dogmo o slovenstvu. Tokrat se je ponovilo, kakor se je uresničilo že pri dr. Žebotu (slavospevi Kavčiču) in p. Truhlarju (agape s Cvrljem v restavraciji na Via Flaminia).

REHABILITACIJA HEINEJEVE LIRIKE

Okrog leta 1910 je literarni zgodovinar Karl Kraus sprožil močan kritični val proti Heinejevi liriki. Kazno je bilo, da mu je uspelo izločiti Heineja (prostovoljnega emigranta v Parizu, kjer je tudi umrl in je pokopan na pokopališču Montmartra) iz sveta nemške lirike. Pred kratkim pa je izšlo v Bonnu delo Alexandra Schweickerta Heinejev vpliv na nemško liriko od 1830 do 1900. Avtor podaja novo podobo pesnika, žrtve pruskega ostracizma. Po prvi Heinejevi zbirki lirčnih pesnitev *Das Buch der Lieder* je pesnikov vpliv na nemško poezijo naraščal do leta 1900 in še čez, ter sega prav v dobo tik pred nastopom nacizma. Hitlerjev režim je vse Heinejeve spise izločil iz knjižnic in vse dosegljivo uničil, toda Schweickert trdi, da se poznajo Heinejevi vplivi prav pri sodobnih pesnikih in so polni navezav na Heineja pesniki Trakel, gledališki kritik in pesnik Alfred Kerr, Klubund in Kaestner. Schweickertovo delo bo pridrlo, ker sloni na zanesljivi dokumentaciji in prodorni analizi, pravi nemška kritika.

— Pri založbi Minuit v Parizu je pisateljica Margarita Duras (Hiroshima, mon amour in Barrage contre le Pacifique) izdala delo *Détruire dit-elle* in že napovedujejo, da bo kmalu predelano za uprizoritev na odru. Barraultova skupina je za uprizoritev na odru predelala iste avtorice delo *L'amante anglaise*, kjer že nastopa v glavni vlogi Madelaine Renaud.

— Med izkopavanjem temeljev za novo telovadnico šole v Gregorčičevi ulici so v Ljubljani odkrili ostanke cerkve iz poznoantičnih časov. Cerkev so krasili lepi barvni mozaiki ter dobro ohranjena krstilnica. Slednja bi dokazovala, da je bila krščanska verska občina v Ljubljani že v četrtem stoletju.

Nikdo dogajanja v komunističnih državah ne sodi po uradnih govorih, raznih pogodbah ali protokolih, ki jih komunistični državniki radi podpisujejo z zahodnim svetom, medtem ko ob istem času zažigajo vojske ali študentske nemire ali rušijo cerkve in zapirajo duhovnike. Kakor drugod tako tudi v Angliji vedo, da je treba resnico o komunizmu iskati drugod in sicer v novelah in povestih pisateljev, pesnikov ter v delih dramatikov, ki se pri tem ne boje tudi najhujših udarcev nasilnih režimov. Res je ta duhovna velesila posebne vrste oblast, toda tudi v komunističnih državah je ne morejo zatreti kljub spletkam vseh vrst. Prav po dogodkih v Pragi se je na zahod zateklo mnogo služabnikov peresa. Rokopise so dali prevesti in vodilne londonske založbe so se zanje potrudile, da bi dale čast in oblast hegemoniji duha.

Založba Casell je izdala delo bolgarske pisateljice Blage Dimitrov *Journey to Oneself — Potovanje vase*. Kritika opozarja, da je bila pisateljica marksistično vzgojena, vendar je pri opisu svoje mladosti mnogo bolj čista kot pa marsikateri sodobni pisatelj, ki se prištevava celo med katoličane! „Malo kristjanov je pisalo tako lepo o kočljivi dobi mladostnika, pa tudi ne s tolikšnim humorjem,“ sklepa kritika svoje poročilo. — Vasilij Aksijomov je usrel spraviti iz Rusije rokopis *It's Time, My Friend, It's Time — Moj dragi prijatelj, čas je že, čas*. Avtor spremlja mlad ruski gledališki par na pragu njunega zakonskega življenja. Začenja na skrajnem severu, da konča na jugu ob Črnem morju. Delo preveva močno občutje bolečine. Nekje blizu Moskve morata mladoporočenca v klub, ki so ga namestili v bivši cerkvi. „Povsod vidim, da je morala biti zelo lepa... Sedaj pa je povsod polno umazanih, daš je povsod polno reklamnih desk in napisov. Pravkar so začeli predvajati film, vsebina kaže boksarske borbe, dviganje uteži, potem dela na polju ob žetvi, toda povsod doni, da so nekoč tukaj znali moliti k Bogu... Toda vse je pozabljeno, le v trenutku, ko se film pretrga, zro s sten na nas ikone starih svetnikov...“ — Pri Hutchinsonu je Jožefa Slansky izdala knjigo *Report on My Husband — Poročilo o mojem možu*. Njen mož je bil Rudolf Slansky, češkoslovaški notranji minister v dobi stalinista Novotnega in Gottwalda. Predsednik republike Klement Gottwald ga je poslal na slovesno recepcijo v sovjetsko ambasado. „Ko je prišla ura, da se poslovimo,“ piše Jožefa Slansky, „so vse navzoče sovjetske žene prihitele in objemale Rudo, mojega moža. Vse so jokale! Zelo sem se čudila, kajti le redko sem jih srečavala, res samo na recepcijah.“ Toda ko sta zakonca Slansky prišla domov, je hiša bila polna policije „in mene so prisilili, da sem potem morala na policiji poslušati Rudove izpovedi“. Nikdar je niso obvestili o njegovih usmrtnih. Da je postala vdova, je izvedela šele, ko so ji izročili nove živilske karte. Londonska kritika pa o njeni knjigi ugotavlja, da najbolj pretresljive strani niso v njenih spominih, pač pa v njenih sklepanjih. Kakor toliko žrtev komunističnih zaslišanih in zaporov je tudi Slanska ohranila trdno vero v Stalina. Za njo so „bili policijski komisarji in njihovi uradniki ter njih žene res človeška bitja“ in v tem je njihuiši nauk iz zgodb takih in podobnih žrtev komunizma.

Ves literarni svet je mnogo pisal lanskega julija o smrti pisatelja Konstantina Paustovskega. Do konca je služil peresu, ki je obsojalo grozote režima, vendar mu režim ni mogel blizu. Malo pred smrtjo so v Londonu že izšli njegovi spomini in je tudi najbolj zahtevna kritika morala kloniti pred njegovim genijem. Spise preveva globoka vera v krščanstvo in mnogotere ocene so se končavale: *He was a gentle, contemplative man, surely the grace of God was in him — bil je mož plemenitosti in kontemplacije in gotovo je bila v njem milost božja.* Pri Harvillu je sedaj izšel peti del spominov, ki zajema dobo okrog tridesetih let njegovega življenja, (*Southern Adventure — Južni pripetljaj*). Pripetljaj pa je bil dogodek v Batumu ob času, ko so pristanišče zalile jate podgan. Bilo jih je na stotisoče. Poveljnik pristanišča se je odločil za dramatični spopad. Pristanišče je obkolil s pastmi in jih polil s petrolejem in drugim zažigalnim materialom. Ko so zvečer prišle podgane na pašo, so se pasti takoj vžgale in goreče podgane so se seveda zapodile proti svojim skrivališčem. Batumsko pristanišče je potem gorelo dva dneva in poveljnik je bil obojen na več let z anora. Kritika podčrtava, da je iz opisa viden simbolizem o pomenu in vsebini dogodka.

David Walder je napisal knjigo *The Chamak Affair (Hutchinson)*. Popisuje ozadje dogodkov, ko so Lloyd George, Clemenceau in Wilson svetovali Grkom, naj se po letu 1918 okoristijo s porazom Turčije. Anglija je celo dala denar in opremila grško vojsko, ki je bila potem v celoti poražena pri Čamaku ter je sledila tragedija, ko je dal zmagovavec Atatürk izgnati vse Grke iz Male Azije. Izgon se je imenoval „izmenjava prebivalstva“, toda po pisateljevem mnenju se je takrat ugled in pomen Grčije toliko porušil, da se Grčija še danes ni mogla dvigniti iz težav. Dogovor o zamenjavi je bil sklenjen v Lausanni v Švici po dolgih pogajanjih za podpis mirovne pogodbe. Angleško delegacijo je vodil takrat zelo ugledni državnik lord Curzon. Vodja turške delegacije pa je avtorju zaupal svojo sodbo: „Niste prav storili, ko ste njega poslali... Saj ga je samo frak in obnaša se vljudno kot posoda iz alabastra... Vedno je blede in med nami hodi, kakor pri nas kak evnuh, uslužben na okrajnem sodišču... Mnogo bolj bi nam prijal mož, podobno orjakom vaše kraljeve garde in z lepimi, košatimi brki pod nosom.“

Macartney je pri Weidenfeldu in Nicolsonu objavil knjigo o habsburškem imperiju v letih od 1790—1918 (*The Habsburg Empire 1790—1918*). Avtor meni, da je propad imperija izvalno narodnostno vprašanje. Ker so se dunajski Habsburžani naslanjali predvsem na slovanske narode v Cislaitaniji (Madžarska s svojimi narodi je bila v Translaitaniji), so jih porušile borbe slovanskih narodov za svobodo. Toda glavni delež so pri tem imeli Čehi. Češki teritorij namreč ne pripada samo slovanskemu narodu, ampak je na ozemlju češke tudi strateško središče Evrope. Habsburžani so propadli, ker so hoteli obdržati oblast nad strateškim ozemljem, ne da bi znali spoštovati pravice slovanskega češkega naroda. Predno je l. 1938 Hitler začel s svojo imperialistično ofenzivo, se je tudi polastil najprej tega strateškega središča in se je njegov propad dejansko začel z nacistično zasedbo Prage v marcu 1939. Sovjeti so zasedli Prago v avgustu 1968... Habsburški imperij se je zamajal, ko so Čehi začeli borbo sredi 19. stoletja, a je trajalo pol stoletja, da se je sprožil začetek za osvoboditev vseh slovanskih narodov v Srednji Evropi... Ali bo po sto letih v Pragi izbruhnulo podobno valovanje idej in uporniške dinamike kot uvod za osvoboditev vseh srednjeevropskih narodov?

LABODJI SPEV ČEŠKE INTELIGENCE

„Normalizacija“, ki jo po aprilski krizi v češkoslovaški uveljavlja Gustav Husak, se vsak teden bolj približuje normi, ki sta jo predpisala maršal Grečko in ambasador Semjonov ob svojih obiskih. Svoboda tiska je popolnoma zadušena Partijski tisk je v rokah nekdanjih stalinistov in Rude Pravo piše tako, da so Sovjeti z mirno dušo mogli ustaviti izhajanje svojega glasila Zpravy. Radio in televizija sta spet dolgočasno vistosmerjena. Okoli dvajset publikacij je dobilo nova uredništva. Inteligenčni tedniki in revije, Politika, Listy, Reporter, so začasno ali dokončno prenehali izhajati.

Tako je bila vmolčana inteligenca. Da pa njen glas ne pride v dnevnike, ima na skrbi cenzura. Tiskovni urad je izrecno prepovedal tudi najmanjši črh o shodu Kulturne fronte dne 22. maja v Pragi. Ta dan se je zbralo okoli štiri-sto znanstvenikov, pisateljev, umečnikov. Na obrazih vseh se je videlo, kako se inteligenca zaveda, da je s tem zborovanjem intonirala svoj labodji spev.

Na začetku je bilo prebrano pismo, ki ga je z bolniške postelje poslal veliki pesnik Jaroslav Seifert, sedanji predsednik Pisateljske zveze. Pesnik, ki je v času nemške okupacije s svojimi verzi držal pokonci duha odpora, je v ganljivi poslanici zastopnikom češke kulture poudaril: „Kar je danes v nevarnosti, ni samo izpovedovalna svoboda pisateljev. Ogroženo je sleherno ustvarjalno delo in tudi znanstveno prizadevanje. Ždanov in Lisenko sta preživela svojo lastno smrt.“

Zbrani intelektualci so trezno in dostojanstveno vnovič

POSLEDNJI RAZGLAS PRED MOLKOM

Na zadnjem shodu češko-slovaške Kulturne fronte (ki smo o njem že kratko poročali) dne 22. maja sprejeta poslanska Čehom in Slovekom — in vsemu kulturnemu svetu — se v obliki letaka širi po Pragi. Glasi se:

„Predvsem naša naloga je, da povemo, kaj je temelj naše znanosti, naših umetnosti in našega časnikarstva, kaj je tisto, brez česar vse to ne more obstajati. Naša naloga je, da natanko določimo, kaj hočemo braniti. Mi smo del civiliziranega naroda, k' smo nanj zvezani s svojim maternim jezikom, s svojim delom, z zgodovino. Zaradi tega se obračamo na svoje sunarodnjake, da jih zagotovimo, kako deležimo njih bojzani za svobodo, za usodo in smisel socializma.

Poslanstvo kulture je, da odkriva in ustvarja, da doprinaša k pridu in veselju. Nared smo, da izpolnimo to poslanstvo v kakršnih koli razmerah, bodisi ugodnih, bodisi neugodnih. Naše izkušnje so nas naučile, da je kultura kri naroda. Telo pa umre, kadar se mu porežejo žile.

Naša prva dolžnost je služiti resnici, poskušati dobiti svobodo. Za nas sta resnica in svoboda neločljivo zvezani. Svoboda se ne poklanja in ne daje v dar, nihče je ne razdeljuje, nihče ne dovoljuje. Nobena doba nikomur nikoli ničesar ne daje zastoj. Vedno si je bilo treba v boju iztrgati svobodo ustvarjanja, neodvisnost znanstvenega raziskovanja, svobodo mišljenja. Vselej je bilo, je in bo naše poslanstvo premagovati ovira, ki jih stavljajo koristni oblasti. Kolikor so ovire večje, toliko je večja moralna terjatev našega stališča.

Temeljne kulturne pravice se nam ta čas omejujejo. Kulturi se jemljejo možnosti, ki so bile že dolgo tega pridobljene, kulturo odvrčajo od njenega resničnega cilja. Priče smo pačenja preteklih in sedanjih dogodkov. Brez strahu vnovič prihajajo na površje ljudje, ki s svojo preteklostjo niso izpričali zvestobe, temveč dokazali kompromisarstvo, niso pokazali sposobnosti, temveč poklicno nezadostnost, niso služili resnici, temveč ljudem na oblasti.

Ni v nevarnosti samo kultura. Vse človeške pravice in vse državljanske svoboščine so ogrožene zaradi utesnjevanja svobodnega izražanja misli. Kadar se upravljanje javnih zadev znova daje v roke tistih, ki več let dolgo niso znali rešiti političnih in gospodarskih problemov dežele, ne vidimo nobene garancije za čast in varnost življenja prihodnjih rodov.

Pravijo nam, da znanost, kultura in tisk pripadajo državi in da jim mora država biti gospodar. Toda kakor pripadajo zemlja kmetovavcem in tovarne delavcem, tako pripadajo časniki bralcem, radio poslušavcem, film in televizija gledavcem, znanost in umetnost tistim, ki jih potrebujejo. Kultura ni lastnina države, kultura je lastnina ljudstva. Gremo skozi dobo hudih preizkušenj. Naši možgani, naš pogum in naša odločnost so postavljeni pred preizkušnjo.

Iz te hočemo stopiti s častjo, da homo tako opravičeni pred svojo vestjo, pred svojimi sodržavljani in pred neusmiljenim pogledom svojih otrok.

Posegi zoper kulturo se nenehoma množijo: mi se jim upiramo, kolikor nam je le mogoče. Naše zveze — seveda če jih bodo mogli voditi zakonito izvoljeni zastop-

potrdili svojo vero v resnico in svobodo kot „neločljiva pojma“. Ugotovili so, da omejevanje in prepovedovanje na kulturnem področju postavlja v nevarnost pravico do svobodne besede, torej pravice državljana in človeka.

V sprotetam sklepu so zastopniki češke inteligenca izpovedali: „Mogli nas bodo prisiliti k molku. Toda nihče nas nikoli ne bo mogel prisiliti k temu, da bi izpovedovali to, česar ne mislimo. Odvzeti nam morejo svobodo izražanja misli, toda nihče nam ne more odvzeti duhovne svobode, jasnosti našega vicenja, naše časti. Razum daje merilo dejanjem, toda čast in zvestoba dajeta merila človeškim bitjem.“

Shod intelektualcev je bil delo hrabrih mož. Morali so računati z nastopki, tako z razpustom zvez, ki sestavljajo Kulturno fronto. Tudi z izgubo službe, kar pomeni najnost, oprijeti se ročnega dela.

Prav 22. maja sta bila razpuščeni praška Zveza visokošolcev in Češka družba za človekove pravice. Akademiki praških fakultet in visokih šol so namreč odklonili pristop v Narodno fronto. Kakor so terjale oblasti. Po drugih mesih so se študentje odločili za možnost individualnih vpisov. Češka družba za človekove pravice, ki ji je bil predsednik profesor filozofije Machovec, med podpredsedniki pa tudi nadškof Tomašek in prof. Goldstuecker, je bila razpuščena, ker se je „dejavnost te družbe vrtela vedno okoli političnih tem.“

Za 6. junij je predsedstvo Zveze čeških časnikarjev sklicalo centralni odbor, da pripravi kritično analizo dela časnikarjev in začrta dolžnosti Zveze v češkoslovaški družbi. Seveda po sovjetski normi.

niki — ne bodo prav nikoli več dopustile, da bi jih prignali do zatiranja vrednot ki jih morajo braniti. Nihče med nami ne bo izdal ne svojih tovarišev ne samega sebe. Prisiliti nas morejo k molku, toda nihče nam ne more naložiti, da bi rekli to, česar ne mislimo. Morejo nam odvzeti svobodo izražanja misli, toda nihče nam ne more odvzeti svobode mišljenja, jasnosti vesti in časti. Pamet je vedno merilo človekovega dejanja, čast in zvestoba bodo vedno merilo človeškega bitja. Svet češko-slovaške kulture ostaja zvest svojim idejam in vesmu, kar je resnici in spoznanju odkril: svojemu jeziku svojim narodnim izročilom, svojemu ljudstvu. Branil bo svoje poslanstvo, razvijal bo kulturne vrednote po svoji vesti kljub tej neugodni dobi.

Mi to javno in odločno izpovedujemo.“

KAZNI ZA „DVATISOČ BESED“

Manifest v „dvatisoč besedah“, ki je izšel lani junija tik pred krajevnimi sestanki partije za določitev odposlancev na nje 14. kongresu (tekst je objavil Glas — tedaj še prvotni usmerjenosti zvesta — SKA), so intervenci Varšavskega pakta oklicali za „manifest kontrarevolucije“, čeprav se je dejansko omejeval le na kritiko nekaterih pojavov stalinsko-novotnianske dobe v ČSR. Zadnja seja centralnega komiteta češko-slovaške partije 31. maja je tako morala „normalizirati“ tudi podpisnike „dvatisoč besedi“.

Podpisniki manifesta, ki so partiji in člani c. k., so bili obravnavani v dveh razredih. Tisti, ki niso hoteli priznati, da je manifest protipartijski dokument, in obžalovati svoje zmote, so bili izključeni iz centralnega komiteta. Ta kazen je zadela marksističnega filozofskega pisca (prevedenega v več evropskih jezikov) Karla Kosika, ravnatelja narodnega gledališča Františka Pavličeka in pisatelja Karla Pavlistika.

Skescanci so dobili samo opomin. Tako: rektor Karlove univerze prof. Oldřich Stary, ki je izrekel svoje obžalovanje, ker je s svojim podpisom „dvatisoč besed“ povzročil partiji težave, predsednik Zveze arhitektov Josef Gocar, ki je izjavil, da je podpisal „samo par besed“ v dodatku k manifestu, nekdanji prvi sekretar partije mesto Praga Martin Vaculik (ki ga ni zamenjavati z Ludvikom Vaculikom, avtorjem manifesta), profesor Šorm, predsednik Akademije znanosti, in pisatelj Ivan Skala, kateri so svoj predpis preklicali.

Glede drugih podpisnikov je centralni komite sklenil, da kontrolna komisija partije začne s preiskavo in določi kazenske ukrepe zoper nje po stopnjah njihove odgovornosti pri nastanku manifesta.

„RAZSTAVA MARŠALA GREČKA“

Na trgu Sv. Václava v Pragi se za hrbotom pomnika zavetnika čeških dežel vzdiguje velika slovesna stavba češkega Narodnega muzeja. Pražani pravijo, da od 21. avgusta muzej služi za „stalno razstavo del maršala Grečka“. Na razsežnem pročelju se namreč še vedno vidijo sledovi rafalov, ki so jih prve dni okupacije s sovjetskih bojnih voz pršili v poslopje, ki je za čeha pomnik boja za narodno svobodo, čeprav ni iz stavbe nihče streljal. Hoteli so pač z bičem švrkati Češki v obraz.

DANIEL IN TOVARIŠI VRHOVNEMU SOVJETU

V pretipkanih raznožinah kroži po Moskvi pismo, ki so ga pred kratkim Julij Daniel, Aleksander Ginzburg, Jurij Galanskov in še trije z njimi zaprti opozicionalci poslali poslancem Vrhovnega sovjeta. V pripravi je namreč nova zakonodaja o „poboljševalnem delu“. Zaporniki v pismu obračajo pazljivo poslancev na sedanji dejanski položaj v „taboriščih s strogim režimom“, v katerih se nahajajo — po veljavnem izrazoslovju — „posebno nevarni hudodelci zoper državo“.

Kazenski zakonik iz leta 1926, ki sedaj ureja razmere po taboriščih, določa, da morajo zaporniki biti zaposleni ustrezno svojim strokam. To pravilo, kakor poudarja Daniel in tovariši, se očitno ne aplicira. Besedila zakonov predpisujejo dalje kot normo za hrano 2413 kalorij na dan, kar je po reviji „Zdorovje“ minimum za zdravega človeka, kateri ne dela. Toda na to normo se v taborišču, kjer so Daniel in njegovih pet sozapornikov, ne ozirajo, vsaka pretveza je dobra, da je obrok znižan na 1300 kalorij.

Zaporniki veliko trpijo zaradi mraza, topla oblačila so jim bila namreč odvzeta; temperatura v barakah z vlažnimi stenami in betonskimi podi tri letne čase dolgo znaša 10 ali 12 stopinj.

V načelu ima vsak zapornik pravico do „posebnih razgovorov“ s svojimi najbližjimi tri dni vsako leto, trikrat na leto pa po štiri ure vsakokrat pravico do „kolektivnih obiskov“ članov svoje družine. Dejansko se čas obiskov znatno krajša.

Korespondenca zelo pogosto izginja, ker so jetniki na sumu, da se v pismih izražajo v tajnem domjenem jeziku ali pa da dajejo podatke o življenju v taboriščih.

Pisatelji protestirajo tudi zoper „politično prevzgojo“, ki so ji podvrženi. Napol pismeni oficirji jim trpajo ušesa s starimi uvodniki iz časnikov. Ako jim kdo izmed zapornikov stavi vprašanje, ki nanj ne znajo odgovoriti — kar se pogostoma zgod: — je „krivec“ kaznovan, ker je naredil

dejanje izzivanja. Verni ljudje so primorani, da poslušajo lekcije, ki so zanje žalitve.

Upravniki taborišč so mnenja, da se more poboljšati samo tisti, ki je ponižan. Major Finenkov je dal zapleniti taboriščnikom tudi papir in jim cinično svetoval, kako morejo biti tudi brez higieničnega papirja. Poročnik Taktačev vklepa roke „političnih“ v okove.

Podpisniki vloge priznajo, da so razmere v njih taborišču boljše kot na primer v Vorkuti v štiridesetih letih. Toda polkovnik Gromov, šef taborišča Dubrovlag, kjer se nahaja Daniel in njegovi prijatelji, je že leta 1949 upravljal v Tajčetu eno najbolj strogih „zavodov“ tistega časa.

Pisatelji kličejo v zavest poslancev, ki bodo dobili v glasovanje novi zakon o taboriščih, da so odgovorni za usodo kaznjencev: „Vi morete obdržati in utrditi obstoječe stanje, morete ga pa tudi izpremeniti; vi morete uzakoniti samovolje, morete ga pa tudi omejiti z učinkovitim nadzorstvom, kako se spoštujejo naše človeške in državljanske pravice.“

Takšna je usoda mož, ki se ravna z njimi kot nevarnimi hudodelci, ker niso v soglasju s politiko svoje vlade. Ker opozicionalci vedo, kaj jih čaka, se množe primeri samomorov. Lani 5. novembra se je v Kijevu zažgal učitelj Vasili Mahuta. Judovski visokošolec Ilja Rips je letos v aprilu hotel slediti Jana Palacha v protest zoper vdor na Češkoslovaško in zoper rusifikacijo Letonske.

Jaroslav Seifert predsednik

Za predsednika Zveze čeških in slovaških pisateljev je bil 10. junija izvoljen pesnik Jaroslav Seifert. Občnega zbora se je udeležilo tri sto šestindvajset slovstvenikov.

V uvodnem govoru je na tem ustanovnem občnem zboru Zveze Jaroslav Seifert izrekel: „Mi smo se združili zato, da bi zagotovili pisateljem možnost, izražati svobodno, po svoje in v skladu z vestjo pričevanje o svetu, ki v njem živimo.“

ŠTUDIJA DR. FRANČKA ŽEBOTA

Dr. Franček Žebot, ki živi v okolici Los Angelesa v Californiji, je končal zanimivo in edinstveno politično-zgodovinsko študijo „Zametki slovenske državne misli v sredini devetnajstega stoletja — Ob stodvajsetletnici gibanja za Zedinjeno Slovenijo.“ Vsečina je na hitro vidna iz naslovov posameznih poglavij: Dunajska revolta in nje odmevi na Slovenskem, Utemeljitev narodne identitete, Slovenska pomlad, Zedinjena Slovenija, Von der Idee der Gruendung eines Slowenenreiches eingenommen (Zavzei po ideji ustanovitve slovenske države), Zedinjena Slovenija — Majska deklaracija — Puntuacije. Posebno zanimivi so tisti deli študije, ki prikazujejo, koliko je prijateljstvo s

Slomškom vplivalo na izoblikovanje Prešerna v ume-niškega in političnega Samoslovenca. Pisec zaključuje svoja dognanja takole: „Puntuacije so v resnici povzem in nadaljevanje slovenskega programa iz leta 1848, ki je v osnovi tako jasen, preprost in prožen, da je prilagodljiv vsem časom in vsem razmeram. Ko bodo Slovenci v bodočnosti krojili svojo usodo, naj si priključijo v spomin temeljno narodno zahtevo svojih prednikov leta 1848: „da političsko razkrojeni narod Slovencev na Kranjskim, Štajerskim, Primorskim in Koroškim kakor eden narod, se tudi v eno kraljestvo z imenom Slovenija sklene, in da ima zase svoj zbor...“ Zanimivo in zgledno je tudi, da je dr. F. Žebotova hčerka Marinka za diplomsko delo na ameriški univerzi izbrala temo o rojstvu slovenskega nacionalizma v prvi polovici prejšnjega veka...“

cištemih različne odmeve in prozorne analogije.

Vrh tega se v „Hairu“ glavni junaki in junakinje, zamazani kakor so, na višku stvari do nagega razgalijo prav v brk najboljšim, v Belgradu funkcionarskim sedežem. To je sprožilo Borbo in vse, kar mora capljati za njo, v silovit napad na opereto in na tiste, ki so za njen uvoz v Jugoslavijo odgovorni. Grozila je običajna „sponzane“ mobilizacija zdravih ljudskih sil in drugih prijemljivih pripomočkov partijske morale in etike. A dan, dva za tem je dal Tito ob svoji 76-letnici zase in za svoje najožje v Belem dvoru prirediti zasebno gala predstavo izobčenega „Haira“, baje v velik svoj in vseh navzočih užitek. S tem je partijske ideologije in kritike vrgel v hamle'ovski precep in zadrego, dosti hujšo od tiste ob predlanski premieri „Svinjskega drnca“. V tej satiri na socialistični novi razred pisec, vodilni srbski avantgardistični dramatik Aleksander Popović, zagovarja potrebo po zopetni uveljavitvi praslavenskega pravnega izročila, ki je zapovedovalo uboj vsakega plemenskega poglavarja za njegovo 70-letnico — da ne bi zaradi ostarelosti in zasedelosti več mogel škoditi ljudstvu...“

— Na angleškem knjižnem trgu se je pojavila tretja izdaja zgodovine bizantinskih vladarjev. Avtor je Georg Ostrogorsky, cenjen kot največji strokovnjak za bizantinsko zgodovino. Tretjo izdajo je, opremljeno z novim uvodom, izdala založba Blackwell. Kritika poudarja, da je pisec podal mnogo novih podatkov (prva izdaja je izšla pri Herderju v letu 1940). Avtorju je bilo na razpolago gradivo bizantološkega instituta, ki so ga ustanovili asumpcionisti v Parizu.

SIJ SLOVENSKE SVOBODE

Porvenir 2490 - Remedios de Escalada
Pcia. Buenos Aires

Izhaja 15. in 30. v mesecu

NAROČNINA: Argentina in Južna Amerika 1.500 pesov; za inozemstvo 5 dolarjev, po letalski pošti za ZDA še 2 dolarja, za ostale države pa 3 dolarje

Naročniki bodo imeli 25 odstotkov popusta pri izdajah naše zbirke

ZRENJA IN UVIDI

Naročila in nakazila na ime:

RODOLFO JURCEC,

Porvenir 2490, Remedios de Escalada,
Pcia. Buenos Aires, Argentina

ŠKANDAL V BELGRADU

Belgrad, in posredno vsa Jugoslavija, doživljata zanimiv umetnostno-politični škandal. Prestolniško avantgardno gledališče Atelje 212 je vprizorilo broadwayski protestni šlager, hipijsko „tribal-rock“ glasbeno komedijo „Hair“ („Kosmatine“). Razlog za dajanje te nage ameriške enodnevne v dežel humanističnega socializma sta bila senzacionalnost in politika. „Hair“ procesno skruni in smeši sleherni še veljavno vrednoti v ameriški družbi in splošni miselnosti, od državne zastave in vere do normalne erotike in spolnosti. Za prepričevalno pobijanje ameriškega pohujšanja bi bila taka stvar tudi KPJ dobrodošla. Toda vsaka, tudi povsem nacionalna usmerjena in obarvana satira rodi v različnih deželah in